

När Blair och hans pressekreterare tappar den totala kontrollen går det ofta katastrofalt illa för dem.

När det nu i maj eller kanske redan i april blir val i Storbritannien blir det en bedömning av Blair. Och den som läst om New Labour undrar hur det kommer sig att han förväntas vinna igen. Nästan alla pekar på att det beror på Tories svaghet än Labours styrka. Och det är Blairs lycka. Han sitter nog kvar men inte för att han är en så stor

stjärna som han beskrivs utanför hemlandet utan för att Hague ännu inte fått ordning på sitt parti.

Jones och Rawnsley beskriver samstämmigt hur det fungerar. Och lika väldokumenterat. Det är bra reportage av ett snitt som är vanligt också i USA men aldrig i Sverige. Vi skryter om vår öppenhet men det är uppenbart att det inte räcker. Det kommer inga bra reportageböcker om politiken i Sverige. Varför?

Per Heister (pheister@europarl.eu.int) är redaktör för Svensk Tidskrift.

BOKFAKTA

Författare: Andrew Rawnsley

Titel: Servants of the People

Förlag: Hamish Hamilton, 2000

Författare: Nicholas Jones

Titel: Sultans of Spin

Förlag: Victor Gollancz, 1999

POLITISK BIOGRAFI

Nationalist och dansk frihetshjälte

Av Magnus Nilsson

ERLING FOSS var en typisk företrädare för den danska högborgerligheten. Hans far, Alexander Foss, var industriman och konservativ politiker, och Erling gick i hans fotspår. Det som gör honom intressant för eftervärlden och motiverat historikern Mogens Rüdiger att skriva hans levnadshistoria, är dock främst den roll han kom att spela under andra världskrigets tyska ockupation av Danmark. Foss engagerade sig tidigt i motståndet mot nazismen, och efter att han tvingats i landsflykt till Sverige blev han medlem av Frihetsrådet, som fungerade som inofficiell dansk exilregering.

Historieskrivningen om Danmarks industriledare under andra världskriget har ofta kretsat kring motsättningarna mellan deras ekonomiska intressen och den nationella frihetskampen, men Rüdiger vänder på kuttingen och försöker spåra ett positivt samband mellan Foss sociala position och hans engagemang i motståndsrörelsen. Fast riktigt övertygande blir han aldrig. För det som gjorde att Foss blev mot-

ståndsman var snarare hans starka nationalistiska övertygelse än hans ledande position i näringslivet. I själva verket var det ju just bland de välbärgade borgarna som man återfann många av dem som höll sig väl med tyskarna och tjänade stora pengar på den nationella förnedringen, något som Foss själv var både medveten om och upprörd över.

NEJ TILL ANPASSNING

För nationalisten Foss var den officiella danska samarbetspolitiken förkastlig. Visserligen kunde han acceptera att man samarbetade för att undvika att tyskarna installerade en marionettregim, men när förhandlingar och samarbete efterträdades av aktiv anpassning ansåg han att regeringen svek. På samma sätt accepterade han visst handelsutbyte med Tyskland, samtidigt som han opponerade sig starkt mot dem som till exempel tillverkade vapen åt ockupanterna. Själv avsåg han sig konsekvent inkomster från aktieinnehav i företag som samarbetade med tyskarna.

Foss var alltså en stark kritiker av den sociala miljö han hörde hemma

inom, och under kampen mot de tyska ockupanterna kom han rent av att samarbeta med klassfienden. Liksom i många andra länder hämmades den danska motståndsrörelsen i stor utsträckning av att man inte förmodade lägga förkrigstidens politiska motsättningar åt sidan. Till exempel ansåg många liberaler och socialdemokrater att det var minst lika viktigt att hålla de danska kommunisterna kort som att slåss mot den nazistiska ockupationsmakten. För Foss var dock den nationella friheten så värdefull att han, trots sina djupt konservativa värderingar, kom att bli en av dem som arbetade hårdast för att kommunisterna skulle beredas plats i motståndsrörelsen.

NATIONALISMEN ANGELÄGEN

Berättelsen om Erling Foss och hans engagemang i motståndsrörelsen är ett stycke bortglömd historia, något som förmodligen beror på att nationalism över huvud blivit politiskt suspekt under efterkrigstiden. Men trots detta, och trots att man påstår att vi nu lever i en globaliserad värld, känns Foss funderingar kring nationen väldigt angelägna.

En del av samarbetspolitiken som Foss särskilt starkt motsatte sig gällde planerna på en valuta- och tullunion med Tyskland. Utan att på något sätt försöka koppla samman Nazityskland och EU skulle jag vilja hävda att Foss förmodligen skulle ha

varit lika kritisk till EMU som till den ekonomiska unionen med Tyskland. Någon röst som påminde om Foss hördes emellertid inte i folkomröstningsdebatten, där nationalismen istället togs på entreprenad av chauvinisten Pia Kjærsgaard och hennes Dansk Folkeparti.

Danskarnas nej till EMU var ett

ställningstagande för det nationella oberoendet, och genom att lyfta fram exemplet Erling Foss visar Rüdiger att det kan inordnas i en demokratisk tradition. Den konservative industrimannen och nationalisten Erling Foss inte framstår som en anakronism, utan representant för en tankeriktning som i högsta grad är aktuell.

Magnus Nilsson (mno@worldonline.com) är frilansjournalist.

BOKFAKTA

Författare: Mogens Rüdiger
Titel: Uden Tvivl: Erling Foss 1897–1982
Förlag: Gyldendal

POLITISK HISTORIA

USA-historiker med politisk näsa

Av Carl Johan Ljungberg

SOM SON TILL EN radikal Harvardhistoriker och själv intresserad av den amerikanska politikens framväxt blev Arthur M Schlesinger, jr närmast en celebritet när John F Kennedy 1960 utnämnde honom till speciell rådgivare i Vita huset. Som "offentlig intellektuell" deltog den självmedvetne forskaren inte bara i den historia som just blev till, utan gav också Kennedy-administrationen akademisk glans. Med boken *De 1000 dagarna* formade Schlesinger ett par år efter Kennedys död ett lika ståtligt som ordrikt porträtt. Det satte spår i presidentens eftermäle – till dess att mindre respektfulla forskare grep sig an vad som kallats "den mörka sidan av Camelot".

Arthur Schlesinger, född 1917, har inte hymlat med sina vänstersympatier. Vänster – men inte så att han miste kontakt med den mäktiga "vitala center", som han ansett bärande i amerikansk politik. Han har skickligt lyckats passa in historiens händelser i en "liberal", dvs närmast socialdemokratisk idéram. I Schlesingers sätt att se det förflutna kan utstuderade samband med dagspolitiken skönjas.

För att stärka Amerikas radikala rötter gjorde Schlesinger till exempel om den populistiske president Andrew Jackson, kanske den mest

okunnige, omdömeslöse och maktmissbrukande ledare som USA någonsin har haft, till en reformhjärte av rang förebådande såväl Franklin D Roosevelt som Kennedy. Att Jacks sons strävan att vädja direkt till folket över huvudet på det "korrumperade" Washington också betydde att han vädjade över huvudet på konstitutionen förbigick Schlesinger. Vari hans lands frihetsarv består ringar han med lätt hand in, med hjälp av den franske 1800-talsimmigranten Crèvecoeurs ord om att amerikanen önskar "lägga bakom sig alla gamla fördomar och sedvänjor".

I en ny memoar *A life in the 20th Century: Innocent Beginnings 1917–1950* (Houghton Mifflin, 523 s) serverar Schlesinger en sky av notiser från en växlande bana, men tyvärr få nyheter eller djupare reflektioner. Däremot nämns många kända män och kvinnor som han fått möta genom åren. Författaren avslöjar, att han till skillnad från många andra på 30-talet inte tilltalades av kommunisterna därför "att de inte vet hur man argumenterar på ett lugnt, sansat och intelligent manér". Det senare hade Schlesinger själv lärt sig. Inför Stalinväldet kände han visserligen oro, men mer därför att detta kunde hota det demokratiska partiets anspråk på att företräda den pro-

gressiva vänstern än för det omänskliga agerandet i sig.

Bland det Schlesinger utforskat finns Roosevelts reformprogram New Deal, som fick den federala byråkratin att växa i rasande takt. I detta program ser han det amerikanska folkstyrets triumf, krönet på en utveckling alltsedan Andrew Jackson. En växande centralmakt, med svaga motviker tycks allmänt föga ha bekymrat honom. Mot de upplysta reformvännerna utmålade Schlesinger, då som nu, en missunnsam klick av förmögna reaktionärer. För de republikanska presidenterna och deras motiv tycks han sakna förståelse.

Den som skärskådar hjärtan vet kanske, om Schlesinger på analytiska grunder bytt lojalitet mellan olika presidentkandidater efter Kennedy, eller om han bara habilt vänt kappan efter vinden. På 90-talet har Schlesinger fått mothugg då han mot kraven på öppna gränser och etnisk mångfald hävdade att enheten och sammanhållningen i USA omöjliggör en helt fri invandring. En "kult av etniciteten" på bekostnad av de amerikanska värdena har ingen vän i honom.

I dag finns därmed många av Arthur M Schlesingers fiender till vänster. Detta, möjligen, till hans häpnad.

Carl Johan Ljungberg (cjl@brevevet.nu) är fil dr i statskunskap och författare.

BOKFAKTA

Författare: Arthur M. Schlesinger Jr
Titel: A life in the 20th Century: Innocent Beginnings 1917–1950
Förlag: Houghton Mifflin 2000